

Asia: VN/27452/2020

Kysely media-alan toimijoille: kokemuksia voimassa olevan julkisuuslain soveltamiseen liittyvistä keskeisistä haasteista ja julkisuuslainsäädännön kehittämistarpeista media-alan näkökulmasta

Alla on esitetty työryhmän toimeksiannon pohjalta kysymyksiä julkisuusperiaatteen toteutumisesta. Pyydämme vastamaan esitettyihin kysymyksiin lyhyesti, mutta mahdollisimman konkreettisesti ja selkeästi. Voitte konkretisoida havaintojanne tarvittaessa esimerkkien avulla.

1. Toteutuuko julkisuusperiaate riittävällä tavalla viranomaisten toiminnassa? Jos ei, niin mitkä ovat toteutumisen keskeisimmät esteet?

Ei toteudu. Keskeisimpiä esteitä on yksityisyydensuojaa korostava julkisuuslain tulkinta, joka vaikuttaisi yleistyneen etenkin GDPR:n ja tietosuojalain säätämisen jälkeen.

2. Liittyykö tietojen saamiseen julkisuuslain nojalla käytännön haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Liittyy, ks. edellinen kohta. Havaintojemme mukaan viranomainen saattaa pyrkiä pitämään omasta tulkinnastaan kiinni, vaikka oikeus olisi todennut sen lainvastaiseksi. Oikeuden päätökset siirtyvät hitaasti käytäntöön myös sikäli, että toinen samankaltaista julkisuuslainsäädännön ratkaiseva viranomainen ei välttämättä tunne tuoretta oikeuskäytäntöä.

3. Oletteko havainneet julkisuuslain säännöksissä epäselvyyttä, ristiriitoja tai tulkinnanvaraisuutta, jotka vaikeuttavat olennaisesti säännösten soveltamista? Nimetkää ongelmia aiheuttavat lainkohdat ja kuvatkaa havaintoa tarkemmin.

Julkisuuslain käsite asiakirjasta on tulkinnanvarainen. Asiakirjan muodolla ei pitäisi olla väliä, vaan olennaista on tiedon julkisuus.

Julkisuuslain ja tietosuojalainsäädännön välinen suhde olisi syytä selkiyttää.

Yksittäisistä julkisuuslain pykälistä sekavin, tulkinnanvaraisin ja ongelmallisoin on 24 §.

4. Oletteko havainneet tiedon pyytäjien oikeusturvaan tai noudatettaviin menettelysääntöksiin (julkisuuslain 4 luku) liittyviä epäkohtia? Kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Tietopyyntöihin vastaaminen kestää usein liian kauan ja mahdollinen muutoksenhaku epäävään päätökseen kestää aivan kohtuuttomasti.

Tieto saatetaan myös luovuttaa muodossa, joka estää täysin sen mielekkään journalistisen jatkokäytön esim. tutkivaa juttua varten.

5. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutoksettoimintaympäristössä aiheuttaneet kokemuksenne mukaan haasteita julkisuuslain soveltamisessa tai julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia ja sitä miten ne vaikuttavat julkisuusperiaatteen toteutumiseen?

Uudet tiedonkäsittelytavat ovat saattaneet vähentää yksimielisyyttä siitä, mikä on julkinen tieto, koska usein viranomaistulkinnan keskiössä on asiakirjan, ei tiedon, käsite.

Julkisten tehtävien antaminen julkisomisteisten yksityisten yhteisöjen, kolmannen sektorin tai täysin yksityisten yhteisöjen hoidettavaksi on vaikeuttanut tiedon saantia ja siten julkisten tehtävien hoidon ja varojen käytön valvontaa.

6. Mitkä ovat julkisuuslain kiireisimmät muutostarpeet? Mainitkaa enintään kolme tärkeintä.

Tietosuojalainsäädännön ja julkisuuslain tarkempi yhteensovittaminen, julkisuuslain 24 §:n selkeyttäminen ja tietopyyntöjen määräaikaisten tiukentaminen vähätöissä ja selkeissä tapauksissa.

7. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

Tietosuojalainsäädännöstä löytyvää ns. journalistista poikkeusta voisi harkita sovellettavaksi myös julkisuuslakia uudistettaessa. JSN:n itsesääntelyyn liittynyt media harkitsee vastuuntuntoisesti tietojen julkaisemista. Journalistin ohjeiden mukaan kaikki julkinen ei ole julkaistavissa, ja tätä JSN on myös käytännössä linjannut mm. verokoneiden ja kiinteistökauppoihin liittyvien henkilötietojen julkaisun vuoksi. (Ks. esim. <http://www.jsn.fi/kannanotot/jsn-n-kannanotto-verottajan-paatoksiin-poistaa-suurituloisten-verotietoja-listoilta-2020/> ja jälkimmäisestä <http://www.jsn.fi/paatokset/7661-pl-21/>. Tämä periaate näkyy myös siinä, että JSN-media julkaisee vain poikkeustapauksessa vakavistakaan rikoksista tuomittujen alaikäisten nimet, tästä ks. lausunto lapsia-asiavaltuutetulle <https://www.jsn.fi/uutiset/jsn-n-puheenjohtaja-torjuu-ehdottoman-kiellon--alaikaisen-rikoksenteikijan-nimen-julkistamiseen/>

Hyvönen Eero
Julkisen sanan neuvosto